

Riigikogu valimise seaduse muutmise seaduse (kompensatsioonimandaadi saamine vastavalt kandidaadile antud hääle arvule) eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Praegune Riigikogu valimiste süsteem, kus isik võib parlamenti pääseda mitte talle antud hääle arvu põhjal, vaid sõltuvalt tema kohast erakonna nimekirjas, on ebaõiglane ja eksitab valijaid.

Kehtiv kompensatsioonimandaadi süsteem võimaldab erakonna nimekirjas kõrgel kohal oleval kandidaadil pääseda Riigikogusse isegi siis kui ta kogub vähem hääli kui tema erakonnakaaslane, kes on erakonna nimekirjas temast tagapool. See tähendab, et praegune valimissüsteem ei arvestata valijate soovi ja valijate hulgas populaarne kandidaat võib jääda ilma mandaadita.

2. Eelnõu eesmärk

Eelnõu eesmärk on muuta Riigikogu valimissüsteem läbipaistvamaks ja ausamaks ning anda valijatele kindlus, et nende häälel on tõesti väärtus.

Eelnõu näeb ette kompensatsioonimandaatide süsteemi muutmise Riigikogu valimisel. Eesmärk on, et kompensatsioonimandaadi saaks kandidaat, kes saab rohkem hääli. Selleks reastatakse erakonna üleriigilises nimekirjas kandidaadid saadud hääle arvu alusel ning erakonnale kuuluvad kompensatsioonimandaadid lähevad kandidaatidele, kes on erakonna ümberreastatud üleriigilises nimekirjas eespool.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest punktist.

Punktiga 1 muudetakse Riigikogu valimise seaduse paragrahvi 62 lõiget 6. Kõnealusele lõiget täiendatakse uue esimese lausega, mis näeb ette nende erakondade, kelle kandidaadid kogusid üleriigiliselt kokku vähemalt 5 protsenti häälest, üleriigilise nimekirja ümberreastamise vastavalt igauhele antud hääle arvule. See tähendab, et kompensatsioonimandaadi saajad selgitatakse välja erakonna enim hääli saanud kandidaatide seast vastavalt sellele, kes kandidaatidest said rohkem hääli. Paragrahvi täiendatakse ka lahendusega olukorraks, kui vähemalt kaks kandidaati on saanud võrdse arvu hääli. Sellisel juhul saab kompensatsioonimandaadi kandidaat, kes paiknes erakonna üleriigilises nimekirjas eespool enne kandidaatide ümberreastamist.

Punktiga 2 muudetakse Riigikogu valimise seaduse paragrahvi 75 lõike 4 esimest lauset, et kompensatsioonimandaadi alusel valituks osutunud kandidaatide asendusliikmeteks saaksid esimeses järjekorras samuti erakonna valimisnimekirjas rohkem hääli saanud kandidaadid. Ka sellisel juhul võetakse aluseks erakonna üleriigilises järjekorras vastavalt igauhele antud hääle arvule ümberreastatud nimekiri. Endiselt jääb kehtima reegel, et kui tekib vajadus selgitada kompensatsioonimandaadi alusel valituks osutunud kandidaadi asendusliige valimisringkonna lihtkvoodist arvutatud hääleprotsendi suuruse järgi ning kandidaatide hääleprotsendid on võrdsed, siis paigutatakse ettepoole kandidaat, kes paiknes erakonna üleriigilises nimekirjas eespool enne kandidaatide ümberreastamist. Arvestades paragrahvi 75 lõike 4 esimeses lauses tehtavat muudatust on tehtud täpsustav muudatus ka sama paragrahvi viimases lauses.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus ei kasutata uusi termineid.

5. Seaduse mõju

Seaduse muudatus tagab, et Riigikogu liikmeteks on isikud, kellele valijad on rohkem hääli andnud.

6. Seaduse rakendamiseks vajalikud kulutused

Seaduse muudatusega ei kaasne kulusid.

7. Rakendusaktid

Seaduse jõustamiseks ei ole eraldi rakendusakte vaja.

8. Seaduse jõustumine

Eelnõu jõustub seaduse avaldamisest Riigi Teatajas.

Algatab Eesti Keskerakonna fraktsioon

8.aprill 2024

Vadim Belobrov

Eesti Keskerakonna fraktsiooni aseesimees